

منهاج الصّالحین

سیری در عرفان عملی بنابر آموزه‌های قرآنی، ائمه

هدی (ع) و عرفای شامخین

نگارش:

دکتر بهمن صادقی مزد

سرشناسه	: صادقی‌مژده، بهمن، ۱۳۵۸
عنوان و نام پدیدآور	: منهای الصالحین: (سیری در عرفان عملی بنابر آموزه‌های قرآنی، ائمه هدی (ع) و عرفای شامخین) / نگارش بهمن صادقی‌مژده.
مشخصات نشر	: تهران: شفیعی، ۱۳۹۸.
مشخصات ظاهری	: ۲۳۲ ص: ۵/۱۴×۵/۲۱ س.م.
شابک	: ۰-۶۹-۷۸۴۳-۹۶۴-۹۷۸
وضعیت فهرست نویسی	: فیپا
یادداشت	: کتابنامه.
عنوان دیگر	: سیری در عرفان عملی بنابر آموزه‌های قرآنی، ائمه هدی (ع) و عرفای شامخین.
موضوع	: عرفان
موضوع	: Mysticism
موضوع	: آداب طریقت
موضوع	: Customs of the order*
رده بندی کنگره	: ۲۸۶BP
رده بندی دی‌سی	: ۸۳/۲۹۷
شماره کتابشناسی ملی	: ۵۸۹۳۷۲۰

منهای الصالحین

نگارش: دکتر بهمن صادقی‌مژده

نوبت چاپ: اول، ۱۳۹۸

حروف‌چینی: راه‌شهاب

چاپ و صحافی: هورنو

شمارگان: ۲۰۰ نسخه

شابک: ۰-۶۹-۷۸۴۳-۹۶۴-۹۷۸

حق چاپ و نشر برای انتشارات شفیعی محفوظ است

انتشارات شفیعی: تهران، میدان انقلاب، خیابان منیری جاوید، ساختمان اردیبهشت،

شماره ۶۵، طبقه همکف، تلفن: ۶۶۴۹۴۶۵۴

فهرست مطالب

۱۱	مقدمه
۱۳	دلیل نگارش این کتاب و طرح کلی بحث
۱۷	کلیات
۱۷	۱. بررسی مفهوم و تعیین حدود
۱۸	الف) فرق عرفان و حکیم
۱۹	ب) فرق زاهد و عابد و عارف
۲۰	۲. ارتباط عرفان و تصوف با اخلاق و ادب
۲۴	۳. دلیل نهادن نام صوفی بر پیروان شریعت
۲۵	۴. موضوع و مبادی عرفان
۲۶	۵. تبیین عرفای شامخین از عرفان و تصوف
۲۸	۶. در شرافت و برتری علم باطنی و الهی
۳۱	۷. شریعت، مبدأ تصوف و طریقت
۳۱	الف) قرآن کریم و حقایق باطنی
۳۶	ب) داعی صوفیه و عرفا بر بنیان شرعی طریقت معرفت (بدون حجب و کلاه)
۳۹	۸. در طرق وصول الی الله تعالی
۴۰	۹. در اهمیت ریاضت (جهاد) با نفس و امر به آن
۴۲	۱۰. فواید سیر و سلوک
۴۳	در معارف و آموزه‌های سیر و سلوک

توحید.....	۴۳
۱. اهمیت خداشناسی.....	۴۴
۲. معنای لغوی و اصطلاحی توحید.....	۴۶
۳. مراتب خداشناسی.....	۴۶
۴. راه‌های خداشناسی.....	۴۸
۵. اقسام توحید.....	۵۰
۱. توحید ذاتی، معنا و وجوه مختلف آن.....	۵۱
۲. توحید صفاتی.....	۶۰
۳. توحید افعالی.....	۶۸
۴. کلام الهی هدی در توحید (ذات، صفات، افعال و...).....	۷۴
چهار بنده سخنان حضرت علی علیه السلام.....	۸۲
عشق.....	۸۹
۱. تعریف عشق.....	۹۲
۲. عشق حقیقی و مجازی.....	۹۸
۳. نسبت عاشق و معشوق.....	۱۰۷
۴. عقل و عشق.....	۱۱۴
۵. کارکرد عشق.....	۱۲۰
اسلام و ایمان.....	۱۲۵
ثبات.....	۱۲۷
نیت.....	۱۲۹
همت.....	۱۳۱
اراده (خواستن).....	۱۳۱
صدق و اخلاص و وفاء.....	۱۳۳
۱. صدق.....	۱۳۳
۲. اخلاص.....	۱۳۵
۳. وفاء.....	۱۳۶

۱۳۷.....	توبه و انابه.....
۱۳۷.....	۱. اهمیت توبه.....
۱۳۹.....	۲. شرایط توبه.....
۱۴۰.....	۳. مراتب توبه.....
۱۴۱.....	زهد و تقوی و ورع.....
۱۴۱.....	۱. زهد.....
۱۴۳.....	۲. تقوی.....
۱۴۵.....	۳. ورع.....
۱۴۶.....	عبادت.....
۱۴۶.....	۱. عبادت.....
۱۴۷.....	۲. مجاهدت.....
۱۴۸.....	مشارطه، مراقبه، خاس و معاتبه.....
۱۴۸.....	۱. مشارطه.....
۱۴۹.....	۲. مراقبه.....
۱۵۰.....	۳. محاسبه.....
۱۵۱.....	۴. معاتبه.....
۱۵۱.....	حفظ خیال و حواس و جوارح.....
۱۵۳.....	خلوت و سکوت.....
۱۵۳.....	۱. خلوت.....
۱۵۵.....	۲. سکوت.....
۱۵۷.....	کم خوری و بی خوابی.....
۱۵۷.....	۱. کم خوری.....
۱۵۸.....	۲. بی خوابی.....
۱۵۹.....	ذکر.....
۱۵۹.....	۱. اهمیت ذکر.....
۱۶۱.....	۲. شرایط و آداب ذکر.....

۳. غرض از گفتن ذکر ۱۶۱
۴. نشانه ذکر و ذاکر حقیقی ۱۶۲
۵. اقسام ذکر ۱۶۲
۶. حدود ذکر ۱۶۴
۷. آیا مقصود از ذکر تنها ذکر زبانی است؟ (ذکری که دارای کلمات است) ۱۶۴
۸. بهترین ذکر ۱۶۴
۹. صبر ۱۶۵
۱. جایگاه صبر ۱۶۶
۲. انواع صبر ۱۶۷
۳. نسبت صبر به ذکر ۱۶۷
- خوف و رجاء ۱۶۷
- شکر ۱۶۸
۱. اهمیت شکرگزار ۱۶۹
۲. مراتب و تقسیمات شکر ۱۷۰
۳. فضیلت شکرگزاری ۱۷۱
۴. نشان سپاسگزاری ۱۷۱
- توکل ۱۷۱
- رضا ۱۷۲
- یقین ۱۷۳
۱. نسبت یقین با دیگر مراتب ۱۷۴
۲. یقین از شعب مداومت بر خیر است ۱۷۵
۳. نشان اهل یقین ۱۷۵
۴. جایگاه یقین ۱۷۵
۵. یقین حد توکل ۱۷۶
۶. یقین صلاح اول امت ۱۷۶

۱۷۶	۷. یقین از شرایط دین امامیه
۱۷۷	۸. ارکان یقین
۱۷۷	حیاء و حرمت
۱۷۸	۱. جایگاه و اهمیت حیاء
۱۷۸	۲. مجاوران حیاء
۱۷۹	۳. کارکرد حیاء
۱۷۹	۴. تقسیمات حیاء
۱۸۰	حرمت
۱۸۱	تواضع
۱۸۲	خدمت
۱۸۳	فتوت و مروت
۱۸۴	سخاء و ایثار و انفاق
۱۸۴	۱. سخاء
۱۸۵	۲. ایثار
۱۸۶	۳. انفاق
۱۸۸	حلم
۱۸۸	۱. چیستی حلم
۱۸۹	۲. موارد جاری شدن حلم
۱۸۹	۳. حلم همراه همیشگی عبادت و علم
۱۹۰	صحبت
۱۹۰	أمل (آرزو)
۱۹۱	لقمه حرام
۱۹۳	ریا
۱۹۳	۱. معنی ریا
۱۹۳	۲. ریا شرک است
۱۹۳	۳. نشانه‌های ریا کار

.....	شیخ و مرشد الهی (ولایت)	۱۹۴
.....	مقدمه	۱۹۴
.....	۱. پیروی از مرشد الهی و عمل به شریعت	۱۹۵
.....	۲. نیاز مرید به مراد (شیخ)	۱۹۶
.....	اقسام مقربات	۱۹۷
.....	۳. آداب مرید با شیخ	۱۹۹
.....	۴. ولی و ولایت	۲۰۰
.....	الف) ولی	۲۰۳
.....	ب) تعریف ولایت	۲۰۴
.....	پ) ولایت و مقام آن	۲۰۵
.....	ت) فرق نبی و ولی	۲۰۷
.....	ث) ولایت فلک خیطی است که همه را فراگرفته	۲۰۷
.....	ج) «ولی» کسی است که شیفته روحانی جبرئیل به سویش کشیده شده باشد	۲۰۸
.....	چ) حکم ولایت در دنیا و آخرت جاری است	۲۰۹
.....	ح) «ولایت» نبوت عامه است	۲۱۰
.....	خ) نتیجه و جمع بندی بحث نبوت و ولایت	۲۱۱
.....	نتیجه	۲۱۳
.....	کتابنامه	۲۱۷

مقدمه

از نسل‌ها و اندیشه‌های نابی که پس از ظهور اسلام تجلی یافت آموزه‌هایی بود که در بیت تحت عنوان «تَصَوُّف»، «عرفان» و «طریق باطن» و سرری از دست از آن نام برده شد، طریقی که سالکش را می‌برد تا زیر سایه ولایت و امامت (حتی پس از رحلت پیامبر اسلام) به منزلی رساند که صاحبش حضرت حق بود و راهش جز از طریق تنویر باطن روشن نمی‌شد و این یکی از دستاوردهای مهم آموزه‌های دینی اسلام بود، و این راه تنها زمانی به خوبی و درستی طی می‌شد که بتوان ظاهر و باطن شریعت را به هم آمیخت و معجونی ساخت که تا حقیقت انسانی پیش رود و آرامش‌بخش سازد و این جز از دست معلمانی الهی که تعلیم دیده شخص پیامبر خاتم بودند بر نمی‌آمد، آموزه‌هایی که در هر دوره‌ای از دوران حیات بشر پس از اسلام مورد توجه و راهگشا بوده، آری تعالیمی توسط وحی و به نام دین اسلام به پیامبر خاتم (علیه و علی اولاده السلام) ساری و جاری شد اما در همان حدود ظاهر باقی نماند و راهی باز کرد تا آسمان و اصلاً آمده بود تا بشر در وادی سرگردانی مانده را با خود به

عالی‌ترین درجات الهی انسانی ببرد، اما چه بد که عده‌ای (از همان ابتدا یا حتی در دوران بعد) به ظاهر دانا و نو اندیش دانسته یا نادانسته سعی کردند ارتباط عمیق دین و تعالیم وحیانی با اینگونه آموزه‌های ناب عرفانی را هم با یکدیگر و هم با صاحبان اصلی‌اش که همان شخص پیامبر خاتم و اولاد طاهری‌نشان بودند قطع نمایند و از جنبه باطنی چیزی بسازند جدای از جنبه ظاهری شریعت و هر دو را غر از دیگری و حتی در بعضی فرازها دشمن یکدیگر معرفی کنند، اما در حقیقت این است که همواره سه اصل شریعت، طریقت و حقیقت در ارتباط با یکدیگر قرار دارند و از هم جدایی ناپذیرند، مگر می‌شود بدون پرداختن به ظاهر و گذر از آن، پا به طریقی گذاشت که ما را به حقیقت حقیقه رساند و انوار ملکوت را به قلبمان بتاباند؟ و اینجاست که احساس نیاز می‌دارد که مسائلی را به رشته تحریر درآورد که حقایقی را در این خصوص روشن سازد که البته همان انگیزه‌های اصلی نگارش این کتاب است که در صفحات آینده به خوبی تبیین خواهد شد، و امید است که مورد قبول حضرت حق و انبیاء عظام و اهل بیت حضرت ختمی مرتبت قرار گیرد و زادی باشد بر آخرت این حقیر.

بهمن ماهی ۱۳۸۵